

KARAHANLI VE GAZNELİLERLE İLİŞKİLER

Karahanlı devletinin kurucuları Uygurlar tarafından Orta Asya 'dan batıya sürülen yağma boyuna mensuptur. 840'da Bilge Kül Kadir Han tarafından kurulmuştur. Balasagun başkentleridir. Ülkenin batısının başkenti ise Kaşgar 'dır. 945'te islamiyeti benimseyen Satuk Buğra Han islamiyeti kabul eden ilk Türk hükümdarıdır.

Karahanlılar kuruldukları dönemden itibaren aynı coğrafyada ki Samanoğullarıyla mücadele emişlerdir. 999'da Karahanlı hükümdarı İlig Nasır Samanoğlu devletine son vermiştir. 1001'de Samanoğlu ülkesini Gazneliler'le paylaşarak topraklarını genişletiyor. Ancak Gazneli Mahmut Hint seferlerindeyken yapılan anlaşmaya uymuyor, Karahanlılar'a ait yerlere giriyor. 1006-1008 yıllarında yapılan savaşlarla bu toprakları geri alıyorlar. Karahanlı devleti büyüyemeyince bir iç sıkıntı ortaya çıkıyor. 1042'de devlet doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrılıyor.

Doğu kesimi; Balasagun başkent olmak üzere Talas, Taşkent ve Fergana 'dan oluşuyor. 1096'da Melikşah 'ın yüksek hâkimiyetini benimseyerek Selçukluların koruması altına giriyorlar. Selçuklu devleti yıkıldıktan sonra yeniden bağımsızlıklarını elde etmeye çalışsalar da 1211'de Moğollar tarafından ortadan kaldırılıyorlar.

Batı kesimi ise; Semerkant merkez olmak üzere Maverâünnehir, Hokand ve batı Fergana'dan oluşmaktadır. 1089'da Melikşah 'ın yüksek hakimiyetini kabul ediyorlar.1141 Katvan savaşında Selçuklularla birlikte savaşıyorlar, savaşı kaybedince Maverâünnehir 'i Karahitaylar 'a bırakmak zorunda kalıyorlar. 1212'de Harzemşahlar 'ın Semerkant 'ı ele geçirmesiyle tarih sahnesinden siliniyorlar.

İlk Türk klasikleri Karahanlılar döneminde ortaya çıkıyor.

- Divan-ı Lügatit Türk, Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılmıştır.
- Türkçe ilk siyasetname olan Kutadgu Bilig Yusuf Has Hacip tarafından yazılmıştır.
- Aynı tür eser olan Atabetül Hakayık edip Ahmet tarafından yazılmıştır.
- Türk sufiliğinin mimarı olarak kabul edilen Ahmet Yesevi Divan-ı Hikmet'i yazmıştır.

Gazneli devletinin kurucusu Samanoğlu devletinin Gazne valisi Alp Tegin 'dir. 913'te buraya yerleşerek Samanoğlu devleti yıkılana kadar onlarla mücadele etmiştir.

Gazneli devletinin en büyük hükümdarı 32 yıl başta kalan Gazneli Mahmut'tur. 1006-1008 yıllarında Karahanlılar'a üstünlük sağlayarak batı sınırını kontrol altına alırken 1000 yılından başlayıp 1026'da biten 17 Hint seferi ile İslamiyeti Hindistan'a götürmüştür.

1025'te Selçuklular'ın lideri Arslan Yabgu'yu öldürerek onları Horasan'a göç ettirerek kontrol altına almaya çalışmıştır. Ancak Selçuklular'ın Gazneliler'e karşı olan kını ölümünden sonra ortaya çıkmıştır.

Ömrünün sonlarında Şii Büveyhiler ile mücadele eden sultan Mahmut onlardan Hamedan ve İsfahan'ı alarak sınırlarını batıya doğru genişletmiştir.

1030'da başa geçen oğlu Sultan Mesut'un karşısında 3 tane sorun vardır. Bunlar;

- 1) Hindistan'da hâkimiyeti sağlamak, 1039'da yaptığı tek seferde bunu başarmıştır.
- 2) Kardeşi Muhammed'in tahtı ele geçirme isteği, bunun için Karahanlılar'dan yardım istemiş karşılığında ülkesinin bir kısmını vaat ediyor.
- 3) Selçuklular ile mücadele, 1035-1039 yılları arasında ki savaşlarda Gazneli komutanları Selçuklular'a karşı açık bir üstünlük kuramıyor. Bunun üzerine sultan Mesut bütün gücüyle Selçuklular'ın üzerine yönelerek bu tehdide son vermek istiyor.

26 Mayıs 1040'da Dandanakan savaşıyla ağır bir mağlubiyete uğruyor ve Hindistan'a çekiliyor. Bundan sonra başa geçen hükümdarlar Lahor ve çevresinde varlıklarını sürdürmeye çalışıyorlar. 1186'da Gurlular bu bölgeyi ele geçirerek Gazneli devletine son veriyor.